

Loodusturism Eestis

Avastusi igal sammul

Eesti – looduse kodu

Põhjamaine Eesti on loodushuvilisele tõeline unelmate maa. Pindalalt väike riik üllatab igaüht oma mitmekesise ja inimtegevusest puutumatu säilinud loodusega.

See on paik, kus meri kohtub maaga, rabad vahelduvad põlismetsade, põldude ning kalarohkete jõgedega ja järvedega. Kõigele sellele lisavad vaheldusrikkust neli erilmelist aastaega: karge kevad, soe ja valgete öödega suvi, värviküllane sügis ning lumine, vaheldumisi pehme ja pakaseline talv.

Metsades, mis katavad poole kogu maast, leidub tõeliste harulduste kõrval ka arvukalt hunte ja karusid. Eestist lõuna poole jäävates Euroopa maades neid loomi enam naljalt ei kohta.

Kõige ilmekamalt kõneleb Eestimaa looduse väärtusest fakt, et veerand kogu territooriumist on looduskaitse alla võetud: erinevate piirkondade iseloomulike loodusväärtuste hoidmiseks on loodud ühtekokku viis rahvusparki ja sadu teisi kaitsealasid. Praktiliselt kõik need meelitavad loodusesõpru arvukate matkaradadega ja ööbimisvõimalust pakkuvate romantiliste metsaonni-dega.

Kuna Eesti jääb Arktikas pesitsevate tiivuliste rändetele, peetakse paika ka üheks maailma paremaks linnuvaatluskohaks. Igal kevadel ja sügisel läbivad Lääne-Eestit miljonid veelinnud,

kellest sajad tuhanded teevad kohalikel mereäärsetel põldudel ka lühikese vahepeatuse.

Eesti puisniitude liigirikkus konkureerib aga lausa troopiliste aladega. Näiteks Lääne-Eestis asuvalt Laelatu puisniidult on leitud ühel ruutmeetrikesel kasvamas üle seitsmekümne taimeliigi, mis on Euroopa teine tulemus.

Olgu ka märgitud, et hõre asustus pakub iga-le loodusjanusele seiklejale piisavalt iseolemise ruumi. Samas võimaldab kõikjale ulatuv mobiil- ja Interneti-levi nii suvalises mererannas kui ka mõne metsa kõige sügavamas sopis muu maail-maga ühenduses olla.

Kohtumine metsaserval

Õhtune vaade rabale

Metsade ja rabade kuningriik

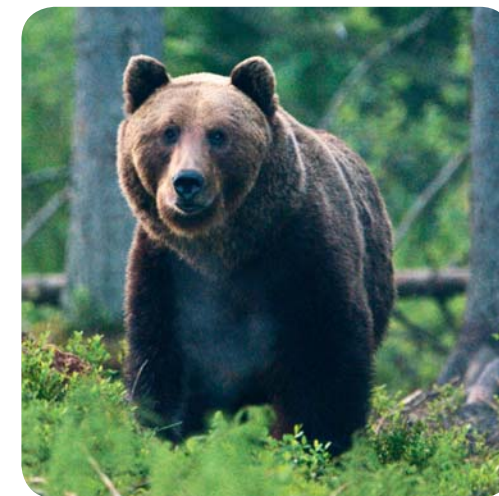
Metsa, mis katab enam kui poole maismaast, on Eestis niivõrd palju, et see jääb kogu aeg vaatevälja – olgu pidil pimedad kuusikud, ilusad männikud või linnulaulust rõkkavad kaasikud. Euroopa riikidest on mõni Eestist isegi metsasem, kuid põlismetsade rohkusega ei suuda neist ükski konkurentsi pakkuda.

Eesti metsades kasvab ligi **90 puuliiki**. Jäneste, rebaste, kitsede, põtrade ja metssigade kõrval võib metsaradadel kohata hunt, ilvest või hirve, ning kui metsikult veab, siis isegi Euroopa naaritsat. **Alutaguse** põlismetsadesse sattudes on suur tõenäosus näha üliharuldast **lendoravat** ja kohtuda kas või karuga. Seda Eestimaa üht metsasemat ala on läbi aegade nimetatud tõeliseks karukantsiks, kus tatsab ringi enam kui sada mesikäppa.

Metsaservades või -teedel võib aga päikese käes sageli peesitamas näha kohalikke roomajaid: siksakilise seljamustriga rästikuid, kollaste kuklalai-kudega nastikuid ja metalselt läikivaid vaskusse.

Mürkmadude hulka kuulub neist vaid rästik, mistõttu ei tasuks neid torkima minna.

Talvekuudel praktiliselt hääletutes metsades pääseb tõeline lindude kisakoor valla aprillismais, kui metsvindid, muusträstad, käod ja paljud teised kauni lauluga sulelised lõunast tagasi tulevad. Kevadöödel aga huikavad metsades kadud ja valju „mulina“ saatel löövad pulmatantsu tedred.

Karuema Alutaguse põlismetsas

Loodushuvilised Nigula rabas

Eesti ürgsete metsade sümbollinnud on aga metsised ja kotkad: kaljukotkad, kalakotkad, konnakotkad.

Eestit võib vabalt nimetada rabade kuningriigiks, sest soostikud võtavad enda alla ligi veerandi maismaast. Nii jääb Mandri-Eesti mis tahes punktis seistes lähim raba vähem kui kümne kilomeetri kaugusele.

Enam kui 10 000 aastat tagasi, pärast viimast jääaega tekkima hakanud rabadest on tänaseks saanud nn ajakapslid, kus on säilinud puhas ja puutumatu loodus. Rabad on rahu ja vaikuse kantsid, kuhu on hea põgeneda argielu saatva kära ja müra eest.

Neid enamasti inimtegevusest puremata vesiseid alasid ümbritsevad põlismetsad on aga koduks paljudele ohustatud liikidele. Praktiliselt igal sammul võib kohata mõnd kaunist **orhideed** ja kui veab, võib näha lendamas mõnd **kotkast**.

Kuna rabas võib vaid **põlvepikkusel männil turjal olla terve sajand**, ei maksa selles kohas ühtki männioksa murda. Küll aga võib üle sametpehme turbasambla ulatuvate arvukate sooradade

ääres maitsta vitamiinirohkuse tõttu põhjala sidruniks peetavaid punaseid **jõhvikaid**. Sooservas aga ootavad mekkimist **sinikad, pohlad ning mustikad**. Janu võib kustutada peoga kirbe maitsega laukavett ammutades, sest sellest puhumat jooki ei leia mitte kuskilt.

Peotäis pohli ja teine mustikaid

Ja kui Eestit sai juba nimetatud rabade kuningriigiks, siis selle riigi kuningaks võib oma viie rabaga pidada **Soomaad**. Sealsetest soodest uhkeim ja suurim on ligi 10 000-hektariline Kuresoo. Kogu piirkonna väärtust kinnitab asjaolu, et Soomaa rahvuspark kuulub rahvusvahelise tähtsusega märgalade hulka ning samuti on see paik **UNESCO** maailmapärandi looduspärandi nominent.

Matkaradadel jalutajale näitavad end siin mõnikord näiteks rangelt kaitstud rabapüüd ja kaljukotkad.

Geoloogilised imed

Põhja-Eesti ja ühtlasi kogu Eesti looduse peasisemaks on katkendliku ribana kulgev kõrge **pankrannik ühes oma kaunite jugadega**.

Tegu on Rootsist Ölandi saarelt enam kui tuhande kilomeetri kaugusele Venemaale Laadoga järve lähistele ulatuva UNESCO maailmapärandi nimekirja kandidaadiks oleva loodusimega.

Kui Ölandil on paekivist klindi kõrgus vaid 10 meetrit, siis Eesti põhjarannikul Ontikal saavutab pank oma maksimaalse kõrguse – 56 meetrit.

Merikotkas jahti pidamas

Valastes langeb pangalt ka Eesti kõrgeim juga. Sealsamas saab vaateplatvormilt heita pilgu ka maailmisele kivimikihtide läbilõikele – **paekallas on otsekui avatud aken Maa sadade miljonite aastate tagusesse geoloogilisse ajalukku**.

Eriti just kevadise ja sügise suure ajal, aga ka muudel aastaegadel pakub uhket vaatepilti Eesti võimsaim, kaheksa meetri kõrgune Jägala juga.

Tükike Põhja-Eesti pankrannikut

Tuhala nõiakaev on keema läinud

Põhja-Eesti paese aluspinna on vesi mõnes kohas justkui augulist juustu meenutavaks **karstiks** kulutanud. Näiteks **Tuhala** maastikukaitsealale jääb Eesti suurim karstiala, mis on kogu maailmas tuntust kogunud endale kivimitesse süngid

uuristanud pikkade maa-aluste jõgede ja Nõia-kaevuga. Kevadise ja sügise suure veega hakab Nõia-kaev maa-aluste jõgede täitumise tõttu „keema“ ehk siis pahinal vett välja purskama. Parematel päevadel tulvab kaevu suust välja isegi kuni 100 liitrit vett sekundis. Legendi kohaselt hakkavad siis nõiad kaevu vihtlema. Tegelikult on iga kord tuhandeid huvilisi kokku meelitava haruldase vaatamängu taga see, et kaev on kohakuti maa-aluse jõe ja selle peal oleva paelõhega, mille kaudu suurvesi kaevust välja tungib.

Põhja-Eesti rannik on tuntud ka oma hiigelsuurte **rändrahnude** poolest, mille tassis 10 000 aastat tagasi Skandinaavia mäestikust kohale paks mandrijää.

Eesti ja ka kogu Põhja-Euroopa jäätumisala suurimat rändrahnu, Ehalkivi näeb Kunda linna lähedal Letipea neemel. Otsapidi madalas merevees asuva kivimüraka ümbermõõt küünib 50 meetrini ehk selle suudaks enda embusse haarata ligi neljakümnepealine seltskond käsi ühendades. Kaalub see aegade jooksul ümaraks kulunud kaljukamakas aga üle 2400 tonni.

Vaade Lõuna-Eesti kuppelmaastikule

Kaali meteoriidikraater Saaremaal

Peale selle, et mandrijää Eestisse rändrahnud tõi, kujundas see oma meele järele korralikult ka maastikku üldse. Just mandrijää kätetöö on kogu Baltikumi kõrgeim ja üks kaunimaid kante – **Lõuna-Eesti kuppelmaastik**. Üks ümaraks lihvitud metsane või siis põldude või niitudega küngas ajab teist taga, sekka sinavaid järvesilmasid ja imeilusaid orgusid. Selle ümarate vormidega ideaalmaastiku kehastuseks on Karula rahvuspark.

Haanja kõrgustikule jääb Baltikumi kõrgeima tipuna **Suur-Munamägi**, mis küünib 318 meetrit üle merepinna. Erinevalt Põhja-Eestist iseloomustab seda kanti aluspõhja kivimina punane liivakivi. Paljandub see kõrgete järsakutena kohalike jõgede orgudes, kõige uhkemat Ahja jõe kaldal Taevaskojas või Piusa jõe ääres Härma müürina.

Pindala arvestades on Eesti **maailma kõige tihedamalt meteoriidikraatritega kaetud koht**. 45 227 ruutkilomeetrit on teadaolevalt taevaavarustest alla potsatanud tervelt kuus kosmilist kivikamakast. Üks neist, umbes 7500 aastat tagasi tekkinud **Kaali meteoriidikraatrite väli**

on Eesti haruldaim loodusmälestis ning ühtlasi kogu Euraasia mandri efektsim kraatrirühm. Suurim kraater on 110-meetrise läbimõõduga ning kuuteist meetri sügavune.

Piusa liivakoopad

Lained lihvimas Saaremaa randa

Veemaailm – meri, saared, jõed, järved

Läänemeri piirab Eestit põhjast ja läänest. Selle avarused on aga lausa pungil suurematest ja väiksematest saartest, neid on kokku üle **1500**. Sellise meresaarte küllusega saavad uhkeldada vaid vähesed maailma riigid. Suuremad saared on **Saaremaa, Hiiumaa, Muhu ja Vormsi**.

Eestimaa saared on erilised oma sopilise rannajoone ja **poolsaarte** rohkuse poolest.

Kõige muljetavaldavam, imelisi merevaateid pakkuv Eesti poolsaar on kahtlemata Hiiumaa lõunaosas pika ja kitsa kiviklibuse siiluna merre löikuv **Sääretirp**. Tegu on mere poolt tugevalt töödeldud vallseljakuga, mis on kõrgemas kohas taimestikuga kaetud. Üksteise kõrval visalt torne kadakad, lodjapuud, tümpuud ja merikapsad.

Sääretirbi lähedal meres asub ka Hiiumaa laidude kaitseala ligemale kümne tõelise põhjala paradiisisaarega. Laialehiste metsade, läbitungimatu kadastike ja tihnikutega saartest suurimad on Saarnaki, Hanikatsi, Vareslaid, Kõrgelaid ja Ahelaid.

Teadlased on neil erakordselt liigirikastel maakildudel registreerinud üle **600 taimeliigi**, neist haruldasematena läikiva kurereha, kärbesõie ja jumalakäpa. Saarte vahel paadi või süstaga sõites ei maksa aga imestada, kui ootamatult mõni kaitsealune hallhüljes või viiger oma uudistava peanupu veest välja pistab.

Hiiumaa laidude kaitseala kõrval ei saa unustada Saaremaa läänerannikule jäävat mereriiki – Vilsandi rahvusparki, kus kasvab arvukalt haruldasi

Hüljesõbralik tervitus

taimeliike ja asub Euroopa vanim linnuvaatlustorn.

Mereta ei oleks Lääne-Eestis ja saartel kogu Eesti looduse kroonijuvelideks peetavaid liigirikaid **ranna- ja luhaniitusid**, mida mujal Euroopas enam ei kohta. Tekkinud on need heinamaad sajanditepikkuse niitmise ja karjatamise tulemusena. Peale haruldaste orhideede, vähearvukate rohuneppide ja niidurüüdide on need niidud kodus ka haruldasele **jutttselg-kärnkonnale** ehk kõrele.

Põhja-Eestis võib omaette, mere mõjutustega läbi põimunud loodusega paigaks pidada Lahe-maa rahvusparki. Ei saa sealgi läbi ilma ilusaid liivarandasid, rannaküladega ääristatud männikutega poolsaari ja saari nägemata.

Eesti on rikas **järvede ja jõgede** poolest. Vähe-malt hektari suuruseid järvi on kokku loendatud ligi 1200, jõgesid ja ojasid on enam kui 7000.

Eesti idapiiriks on Euroopa suuruselt viies järv **Peipsi-Pihkva järv**. Eesti ilusaimaks veekoguks peetakse aga Lõuna-Eesti kuplite vahel asuvat metsaste saartega sopilist Pühajärve. Enamasti on kõik järved ka kalarikkad, õngitseda saab haugi, ahvenat, koha ja latikat.

Paadiga Suur-Emajõel

Suvel meelitavad sooja veega järved ligi hulgalt suplejaid. Omakorda talviti tõmbavad jääga kaanetatud järved magnetina uisutajaid. Näiteks Peipsi järvel on traditsiooniks saanud igatalvised uisumaratonid. Tasase vooluga jõed on populaarsed kanuusoitjate seas. Parimaks kanuutamisjõeks peetakse Lõuna-Eestis voolavat Võhandu jõge, mis on ühtlasi oma 162 kilomeetriga Eesti pikim.

Kalamehed Peipsi järvel

Kühmnokkluk

Linnuparadiis

Kuigi Eesti on Euroopa väiksemaid riike, leidub siin lindudele külluses elu- ja pesituspaikasad: eriilmelisi metsi, soid ja roostikke, järvi, jõgesid, niite, põlde, kiviseid randu ja väikesaari, rannakarjamaid. Madal rannikumeri meelitab rändepeatusi tegema kümneid ja sadu tuhandeid Arktikas pesitsevaid veelinde.

Kokku on Eestis registreeritud **enam kui 370 linnuliiki**. Neist paarsada on regulaarsed haudelinnud, ülejäänud kas läbirändajad, tali- või juhkulalised. Auväärse **rahvuslinnu tiitlit kannab suitsupääsuke**.

Eestis jagub aasta ringi põnevaid linnuliike, keda vaatlemas käia. Novembrist märtsini näeb Lääne-Eesti rannikulähedastel jäävabadel merealadel talvitumas kümneid tuhandeid veelinde. Märtsikuust mai viimaste nädalateni aga pääsevad tavaväravad valla ning lõunast saabuvad Eestisse pesitsema miljonid sulised. Osa neist jääb siia, osa lendab edasi Arktika ookeani kaldale. Juba augustis algab sügisränne, kui taevast varjutavad taas linnuparved.

Kuna Eesti on täis pikitud **rahvusvahelise tähtsusega linnualasid**, pole ka imestada, miks järjest rohkem nii kohalikke kui ka piiritaguseid linnuvaatlejaid meil vaatlusretkedel käib.

Lindude vaatlemise teevad mugavaks ennekõike kaitsealadele, aga ka mujale rajatud arvukad **linnuvaatlustornid**, kust on võimalik heita pilk ka paikadele, mis on muidu ligipääsmatud.

Eesti rahvuslind – suitsupääsuke

Eesti ja ühtlasi kogu **maailma linnuhuviliste Mekaks on Matsalu rahvuspark**. Madala laht, mõõtmatud rannakarjamaad, roostikud ja luhad pakuvad pelgupaika nii pesitsejatele kui ka läbirändajatele. Rändeagadel täituvad kohalikud põllud kümnete tuhandete hanede ja valgepõsklagledede parvedega, mis ühelt põllult teisele keha kinnitama lennates õhu vappuma panevad. Sügiseti koondub aga Matsalu põldudele vahepea-tust tegema suur osa põhjala sookurgedest.

Vaiksetel suveõhtutel rõkkavad kohalikud niidud Euroopas kadumisohtu sattunud rukkirääkude, ritsiklindude, roolindude ja täpikhuikude laulust. Matsaluga võrreldava liigirikkusega meelitab ka Silma looduskaitseala, millest paremat **roostikulindude hääle kuulamise kohta** Eestist ei leia. Peale hanede, püttide ja roolindude näeb taevas toiduotsinguil lendamas merikotkast ja kalakotkast.

Eesti mandriosa loodepoolseim punkt, Põõsaspea neem, on aga üks kogu Põhja-Euroopa paremaid paiku **arktiliste veelindude rände jälgimiseks**.

Tuntud linnupaik asub ka Saaremaal Sõrve sääre tipus. Kaugele merre lõikuv poolsaar koondab ja ühtlasi suunab rändeperioodil määratul hulgal

Kõrvukräts uudistamas

linde. **Tegu on tähtsaima maamärgiga nii veekui ka röövlindudele, aga ka miljonitele värvuliste**. Aegade jooksul on selles piirkonnas nähtud üle 270 linnuliigi, parematel rändepäevadel võib neist vabalt pooled ära näha. Just selline rändeelamus meelitabki igal sügisel magnetina Sõrve kokku linnusõpru üle kogu maailma.

Linnuvaatlustorn Endla looduskaitsealal

Kohtumiseni!

www.puhkaeestis.ee

INFORMATSIOON

www.riik.ee

www.vm.ee

www.rmk.ee

www.turismiweb.ee

www.regio.ee

www.balticsworldwide.com

www.inyourpocket.com/estonia

www.tallinn-airport.ee

www.bussireisid.ee

www.envir.ee

www.elfond.ee

www.elks.ee

www.maaturism.ee

www.ecotourism.ee

www.matkaliit.ee

www.looduseomnibuss.ee

www.soomaa.ee

www.lahemaa.ee

www.karularahvuspark.ee

www.matsalu.ee